

שמחת תורה

שמחת תורה תשפ"ג

גליון נושא | 04

תהילים נגד טילים | הרב צבי נקר שליט"א

היום השלישי למלחמת יום הכיפורים. הלל אונסדורפר וארי גסנר, חיילים בסדיר, חובשי כיפות, נשלחו לעמדה הצפונית של 'מוצב המזח' הסמוך לתעלה. הם גלגלו ביניהם שיחה. העלו זכרונות משותפים מהישיבה התיכונית שבה למדו. אחר כך ניסו להפיג את המתח בהשערות על אורכה של המלחמה.

"זה סיפור לא פשוט", אמר הלל, "ראה כמה הרוגים ופצועים יש לנו כאן. מספר הלוחמים הבריאים במוצב מגיע עכשיו לחמישה עשר בלבד".

ארי היה אופטימי יותר. "הסיפור לא יכול להימשך יותר משבוע. בשמחת תורה אי"ה נהיה בבית, כשהכל מאחורינו".

"שמחת תורה? של איזו שנה?" הפטיר הלל בחיוך חמצמץ.

כל אותן דקות שרר שקט נדיר מסביב. על אף השקט חשו הלל וארי כי משהו עומד להתרחש.

"אולי נאמר תהילים?" הציע לפתע הלל. "תהילים?" חזר הלל. "אתה יודע תהילים בעל פה?" שאל ארי.

"נוכל להתחיל בפסוקי דזמרה, שמתפללים בתפילת שחרית כל בוקר", השיב. ארי חייך.

"יש לך משהו טוב מזה לעשות?" הקשה הלל. ארי חכך בראשו, "האמת? לא".

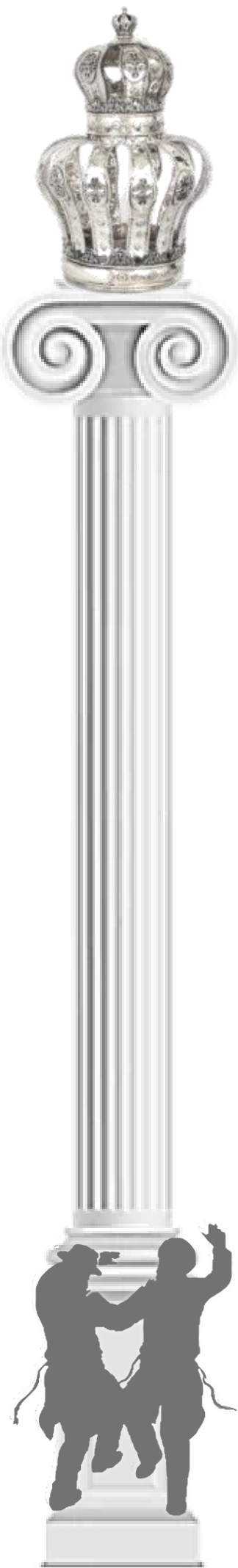
השניים החלו באמירת המזמורים. תחילה אמרו כל אחד לעצמו, אחר כך החליטו לשכלל את השיטה, כל אחד קרא פרק בקול רם, בעוד חברו אומר עמו בלחש, אך עיניו מרוכזות בנעשה סביב. כך לסירוגין. פעם הלל אומר בקול וארי משגיח על הנעשה, ופעם להיפך.

בתוך כך החלו המצרים לחדש את התקפותיהם על המוצב. הם הפגזו אותו באש ארטילרית. חוליות קומנדו מצריות אף ניסו מידי פעם לחדור מדרום, ממערב ומצפון. ניסיונות אלו סוכלו באש לוחמי המזח. במקביל ניסו כוחות מצריים שחדרו אל תוך סיני, לחצות את צומת הדרכים 'פגישה לקסיקון', כדי להגיע למוצב. בשלב מסוים, כשהגיע תורו של הלל לומר פרק בתהילים, שמע לפתע את ארי זועק מעברה השני של העמדה. "הלל, בוא הנה מהר, תראה מה קורה שם".

הלל רץ אליו ושערותיו סמרו. שיירת טנקים ומשאיות נעה בכביש המוליך אל המוצב. בינה לבין המוצב לא היה דבר שיכול היה לחסום את דרכה. מרחק הנסיעה היה של דקות אחדות. הלל וארי חשו בבירור, אפילו במעין השלמה, כי אלה רגעי חייהם האחרונים.

ארי, מבועת עד עמקי נשמתו, החל להספיד את עצמו במין הומור שחור. "בטח ראש הישיבה יבוא אלינו הביתה כדי לנחם. בהתחלה הוא יישב בצד, ייאנח, יבכה, ואחר כך יספר עלי איך הייתי בסדר".

ארי לא סיים את המשפט ופרץ בבכי מר. גם עיניו של הלל מלאו דמעות, גרונו נשנק ובקושי יכול היה להוציא מילה מפיו. ואז החליט לומר פרק תהילים נוסף, אולי

האחרון בחייו. הוא הביט קדימה, אומד את הזמן שיידרש לשיירה להגיע אליהם, ואמר את הפרק לאט לאט, מילה במילה.

בפעם הראשונה בחייו חש מהי תפילה, כשהלב מנסה להבין כל מילה היוצאת מן הפה. "למנצח מזמור לדוד יענך ה' ביום צרה ישגבך שם אלוקי יעקב ישלח עזרך מקודש ומציון יסעדך"...

כשהגיע לקראת סוף הפרק, עצר לשנייה, ואחר כך בהתעוררות עצומה זעק ממעמקי נשמתו: "אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלוקינו נזכיר, המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד, ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראנו".

ואז, בדיוק כשיצאו מילים אלו מפיו, נשמע לפתע רעם אדיר. מול עיניהם התעופפו באוויר הטנק המוביל בשיירה והמשאית שאחריה. כאשר נחתו על הקרקע עלתה מהם להבה אדומה גדולה.

ענן האבק שקע והלל וארי לא האמינו למראה עיניהם. כל השיירה סבה על עקבותיה וניסתה להימלט מהמקום, אבל באותן שניות נפתחה עליה אש כבדה מהצד המצרי שמעבר לתעלה. אש זו הדליקה משאית אחר משאית, טנק אחר טנק. השיירה המותקפת השיבה אש לצד המצרי וגרמה אבדות כבדות ליורים. כעת היו הלל וארי מבולבלים לגמרי. השיירה היתה מצרית, והאש שנורתה לעברה גם כן היתה מצרית. כעבור זמן לא רב נפתרה התעלומה. התברר, כי שעות אחדות לאחר שהמצרים חצו את התעלה ושטפו לתוך סיני, פיזרו מוקשים לאורך הכביש המוביל למוצב כדי שכוחות שריון של צה"ל לא יוכלו לחבור אל המוצב. נראה כי פעולה זו נשכחה מהם או שהיה ליקוי בתקשורת בין היחידות, ושיירת המצרים עלתה בטעות על המוקשים שהניחו אחיהם. עמיתיהם שמעבר לתעלה סברו כי הדי ההתפוצצויות הם קולות ירי של שיירה ישראלית הפותחת עליהם באש, לפיכך ירו עליה, וזו השיבה לעברם באש. "המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד", שב וקרא הלל בקול גדול. שטופי דמעות נפלו הלל וארי זה על צווארו של זה ופרצו בבכי תמרורים, הפעם בכי של פורקן. כשהתעשתו אמר הלל לארי: "עכשיו אני מבין את הפסוק 'ה' יילחם לכם ואתם תחרישון".

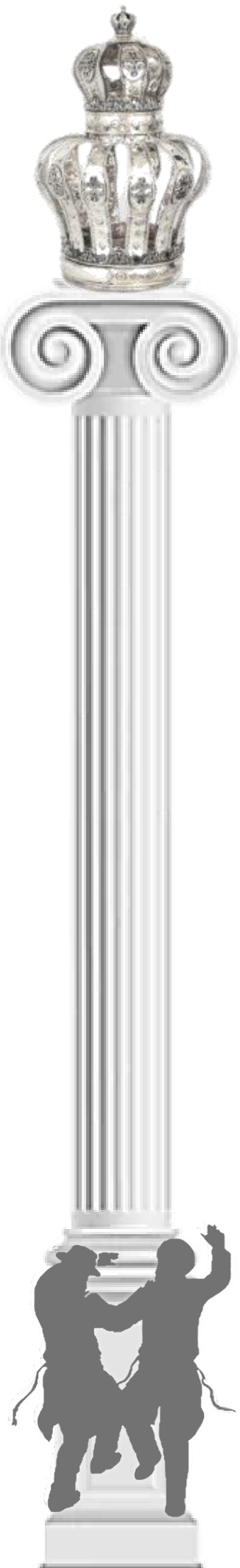
אנא ה' הושיעה נא | הגאון רבי דוד כהן שליט"א

בדברי התוס' בסוכה לז, ב, כתבו הטעם שמנענעים גם ב'אנא ה' הושיעה נא משום שבתר קרא ד'אז ירננו כל עצי היער כתיב 'הודו לה' כי טוב וזה נגד הנענועים ש'בהודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו ומשום דכתיב בתריה 'ואמרו הושיענו אלקי ישענו באים הנענועים גם ב'אנא ה' הושיעא נא'. ודבריהם צ"ע, כיון שחובת הנענועים הוא מקרא ד'אז ירננו כל עצי היער', שהוא ענין שבח והודאה, מה שייך ענין זה לבקשת 'אנא ה' הושיעה נא', שהוא בקשת ישועה ולא שבח והודאה.

ואפשר לבאר ענין זה במקצת, בהקדם דברי רבנו יונה בשערי תשובה שער רביעי אות יג: ונאמר 'אודך ה' כי אנפת כי ישוב אפך ותנחמני', וכן בענין ההודאה על הטובה נאמר 'אודך לעולם כי עשית ואקוה שמך כי טוב נגד חסידך', פירוש אודך על הטובה שעשית עמדי, ובעבור זה אקוה להתמדת טובותיך, ונאמר 'כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא', 'צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא'.

ומבואר בדבריו, שההודאה עצמה היא סיבה לבקשת הישועה, ומתוך ההודאה על הטובה, באה התקווה והבקשה על התמדת הטובה. ולפי"ז יש לבאר, דגם בקשת 'אנא ה' הושיעה נא', שייך לסדר ההלל וההודאה של 'הודו לה' כי טוב', כיון שמתוך ההודאה בוקעת ועולה בקשת הישועה, ולפיכך גם בקשת הישועה היא חלק מן ההודאה, ובחיוב הנענועים של ההודאה, באה גם בקשת הישועה של אנא ה' הושיעה נא. אולם עדיין אין זה מספיק, שהרי מדברי התוס' מבואר לכאורה, ש'אנא ה' הושיעה

נא, היא עצמה הודאה. וגם עיקר דברי רבנו יונה הם שמתוך ההודאה באה בקשת הישועה צ"ב.

וידידי הגר"ב שליט"א אמר בזה, בהקדם דברי רבנו יונה בברכות ד, ב מדפי הרי"ף, שכתב בביאור סוגית הגמ' 'איזהו בן עוה"ב זה הסומך גאולה לתפלה'. ועוד אמר מורי נר"ו טעם אחר, מפני כשמזכיר גאולת מצרים ומתפלל מיד, הוא מראה שבוטח בקב"ה כתפלה, כיון שמבקש ממנו צרכיו, שמי שאינו בוטח בו לא יבקש ממנו כלום. ומבואר, שבבקשת צרכיו, מגלה האדם ומראה שהוא בטוח בקב"ה שנותן לו כל צרכיו.

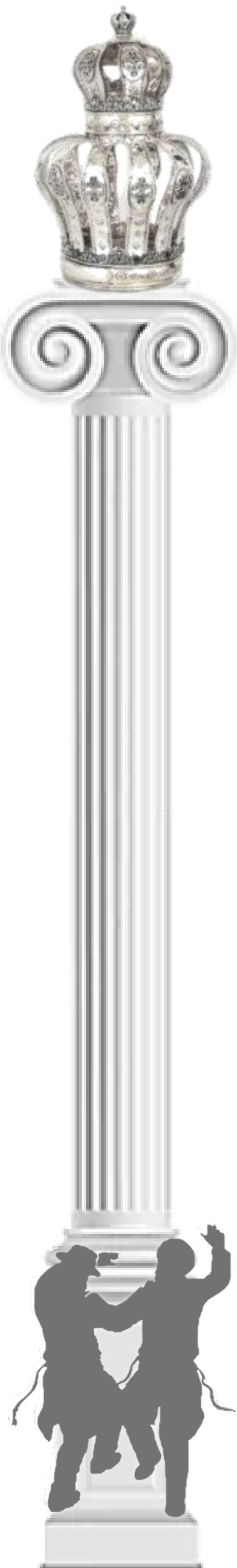
ולפי"ז יש לבאר גם הא שבקשת אנא ה' הושיעה נא היא חלק מן ההודאה, כיון שבבקשה זו מגלה ומראה שהקב"ה נותן לו מחסדו, שאם לא היה הקב"ה נותן לו מחסדו, לא היה מבקש ממנו, ולפיכך הבקשה עצמה היא הודאה, שהקב"ה נותן לנו כל צרכינו בחסדו הגדול.

ונראה להוסיף דברים בזה, בהקדם דברי הגר"י הוטנר זצ"ל בספרו פחד יצחק - חנוכה, מאמר ב פרק ב: בבנין המילים של לשון קודש, נזדמנו לפונדק אחד שני מושגים, הבעת החזקת טובה (דאנקען), והסכמה לדעת הצד השני (נאכגעבען), לשני המושגים הללו יש בלשון קודש ביטוי משותף 'הודאה', הודאת בע"ד פירושה הסכמה לדבריו של הצד השני, הודאה על העבר פירושה הבעת החזקת טובה על מעשה חסד, הסברת השיתוף הזה היא, כי כתכונת נפשו של האדם טמונה היא השאיפה להיות סמוכה על שולחן עצמה מבלי להזדקק לעזרתו של הזולת, ובשעה שאדם מביע את הכרת טובתו לחבירו ונותן לו תודה, כאותה שעה יש כאן הודאת בע"ד, כי כפעם הזאת אמנם לא עלתה כידו והיה עליו להשתמש בטובתו של הכירו, באופן שהשורש הנפשי העמוק של כל הבעת תודה הוא מעשה הודאה, ועל אחת כמה וכמה שכך הוא הענין בין אדם למקום, 'עיר פרא יולד', ובטבע הפרא של כל אדם גנוזה היא ההנחה של כוחי ועוצם ידי עשה לי את כל החיל הזה, וכשעה שהוא מקריב את תודתו למקום, הרי זו הודאה כי אין לו מעצמו כלום.

ואם כן יש לנו תוספת ביאור, בזה שנתבאר עפ"י דברי רבנו יונה, שבקשת הישועה עצמה היא חלק מההודאה, משום שע"י הבקשה הוא מגלה ומראה שהקב"ה נותן לו מחסדו, שהרי עיקר תוכן ענינה של ההודאה, היא ההכרה וההסכמה שכל הטובה שקיבל היא מהקב"ה, וזה בא לידי ביטוי בבקשת הישועה שבאה אחרי ההודאה, שבזה הוא מגלה ומודה שכל טובותיו הם מחסדו של הקב"ה, ולכן הוא פונה ומבקש מהקב"ה שימשיך ויתמיד ליתן לו מחסדו ומישועתו, ולפיכך בקשת אנא ה' הושיעה נא היא עצמה חלק מן ההודאה, במהלך של גילוי והכרה בחסדו וישועתו של הקב"ה. וזה גם הביאור בדברי רבנו יונה שהבאנו לעיל, שההודאה היא סיבה לבקשת הישועה, כיון שבקשת הישועה עצמה היא חלק מההודאה, שמתוך ההכרה וההסכמה שבאה בהודאה, בוקעת ועולה הבקשה על התמדת הטובה והמשכה.

ועפ"י הדברים המבוארים, ביאר ידידי הגאון רשי"ב שליט"א, את תוכן הענין שנתיחד חג הסוכות לדין על המים, ובהקדם דברי רש"י בבראשית שפירש הפסוק 'וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר ה' אלקים מטר על הארץ': ומה טעם לא המטיר לפי שאדם אין לעבוד את האדמה, ואין מכיר בטובתם של גשמים.

וביאר שם המהר"ל בגור אריה: "כלומר ואסור לעשות טובה לאיש אשר אין מכיר בטובה". ומבואר, שהשורש והסיבה לגשמים הוא בהכרת הטובה של האדם לגשמים, ולפיכך חג הסוכות שהוא זמן ההודאה לה' יתברך, וכמו שהבאנו במאמר הקודם מדברי המהר"ל, ונתבאר במאמר זה שעיקר ענין ההודאה היא ההכרה במהלך של הודאת האדם בטובתו של הקב"ה, הרי הוא הזמן שנתן לנו הקב"ה בחסדו לדין על המים, שמתוך ההודאה והכרת הטובה של חג הסוכות, נתברך בדין המים.

אסרו חג, למה? | הגאון רבי ירחמיאל צבי האלפערט זצוק"ל

חודש אלול מתחיל עם תשובה מיראה שהוא תקיעת שופר בכל חודש אלול, וכפי שידוע הכתוב "אריה שאג מי לא יירא". ואח"כ באים ימי הסליחות, ואחר כך ראש השנה - יום הדין ועשרת ימי תשובה, ואחר כך י"ג מדות, ואח"כ באים לחתימה הראשונה שהוא ביום הכיפורים שבו אנו מתפללים בנעילה פתח לנו שער בעת נעילת שער, שמאחר שעשינו תשובה מיראה אנו מבקשים מהקב"ה שיפתח לנו את שערי.

לאחר שעברנו את דרגת תשובה מיראה, אנו באים לימי תשובה מאהבה, שהם ימי חג הסוכות שבהם נתן לנו הקב"ה את מצוות הישיבה בסוכה ונטילת ארבעה מינים, הושענות, שמחת בית השואבה, ואח"כ בא ה"הייליגע" הושענא רבא, שביום זה יש את החתימה השנייה, הגמר דין שהקב"ה כביכול אומר אני נותן לך זמן לעשות תשובה מיראה ואח"כ אני נותן לך זמן לעשות תשובה מאהבה, ואנו בטוחים שנכתב ונחתם ביום זה בכתיבה וחתימה טובה, ומשום זה עושים סעודה בהושענא רבא, על כי בטוחים אנו שהקב"ה מתוך חסדיו ורחמיו מוחל לנו ויתן לנו כל טוב. ולאחר שהגענו לראש הסולם אנו באים לשמיני עצרת ושמחת תורה, וכפי שידוע שאין שמחה כשמחת התורה [והיה הגר"ז מרגליה בפומיה זה].

אין אנו יכולים לחזור ולירד מטה מטה לשגרת הימים וימי העלייה האלו הם כדוגמת אחד שעולה בסולם, שלב אחרי שלב. ובסוף ימי החג, כשמגיעים כבר למעלה לראש כל המדרגות, בא יום אסרו חג, כלשון הפסוק "אסרו חג בעבתים עד קרנות המזבח". והענין הוא שכשעולים למדרגה כל כך גבוהה, אין אנו יכולים לחזור ולירד מטה מטה לשגרת הימים, ולכן בא יום אסרו חג שבמדה מסוימת הוא יותר קדוש מהיום טוב עצמו, אשר סגולתו להמשיך קדושת הימים לתוך ימי החול הבאים אחריו.

שמחת תורה והקפות שניות | הגאון רבי חיים קנייבסקי זצוק"ל

א. וכתב הרמ"א ס' תרס"ט וקורין יום טוב האחרון "שמחת תורה", לפי ששמחין ועושין בו סעודת משתה לגמרה של תורה. לכאורה הלא מתאים יותר לסיים את התורה סמוך לראש השנה ולהתחיל מחדש בראש השנה, אלא הטעם שקבעו זה באחרון של סוכות כי רצו לגמור ביום טוב אחרון שגומר את המועדים, וסוכות הוא אחרון של המועדים כי זה מסיים את ראש השנה ויום כיפור. ולכן מתאים מיד אחרי זה להתחיל שוב את התורה.

לכאורה למה נקרא החג "שמחת תורה" שמשמע שהתורה שמחה, והרי אנו שמחים בה וא"כ היה מתאים יותר לקרוא לזה "שמחה בתורה". אלא שהביאור הוא שהתורה אכן שמחה באותו היום, במה שלמדו אותה, א"כ זה שמחה של התורה ולכן נקרא שמחת תורה.

ב. על מנהג שיש נוהגים לערוך הקפות שניות במוצאי שמחת תורה: מרן החזון איש לא היה מרוצה מזה וסבר שאין ראוי לעשות את זה כי זה שאלה על בל תוסיף, שנראה שמוסיפים על החג שקבעו חז"ל.

**רבונו של עולם, הנה אנחנו באים ביראה ואהבה ושמחה
רבה להודות לך על אשר קדשנו במצוותיך...
ותתן לנו את תורתך הקדושה...
מה אנו, מה חיינו שעשית עמנו חסדים גדולים ורבים
כאלה...
מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך...**

